

Коломійченко Наталія Валеріївна,
вихователька ЗДО №21 м. Ніжина,
магістрантка кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи,
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя,
м. Ніжин, Україна
nata.24683@gmail.com

МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У роботі розглянуто соціальні аспекти формування обдарованої особистості дошкільників у процесі оволодіння мнемотехнікою. Застосування мнемотехніки не тільки покращує пам'ять, увагу, розвиває творчі здібності дітей, але і сприяє їхній соціалізації. Використання мнемотехнічних прийомів розвиває комунікативні, емоційні та вольові якості дошкільнят.*

***Ключові слова:** мнемотехніка, соціалізація, обдарованість, дошкільний вік.*

***Annotation.** The paper examines the social aspects of developing the personality of preschoolers through the process of mastering mnemonic techniques. The use of mnemonics improves memory and attention and develops children's creative abilities. In addition, it also contributes to their socialization. The application of mnemonic methods fosters the development of communicative and emotional qualities in preschoolers*

***Key words:** mnemonics, socialization, giftedness, preschool age*

Вступ. Соціальне середовище відіграє важливу роль у розвитку обдарованої особистості дитини. Родина, педагоги та однолітки створюють умови, які можуть сприяти або гальмувати прояви обдарованості. Першим соціальним середовищем є родина, саме в ній відбувається розвиток основних базових соціальних навичок. Саме в сім'ї діти вчаться самостійно приймати рішення, а також розвивають уміння слухати та співпрацювати. Батьки стають для дитини прикладом для наслідування та передають основи культурних і моральних норм. Сімейне середовище формує перші соціальні навички, цінності та установки поведінки і від того, як воно впливає на дитину і залежить подальший її процес становлення як особистості та успішної соціалізації в суспільстві.

Метою статті є визначення впливу мнемотехніки як засобу соціалізації та формування компетентностей обдарованої особистості дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Адаптація дитини до умов соціуму є одним із найважливіших процесів у формуванні особистості. Цей процес є досить тривалим. Подальша соціалізація відбувається у дошкільному закладі, де дошкільнята вчаться спілкуванню та взаємодії з дорослими та дітьми, саме педагогічна підтримка допомагає систематизувати знання та розвивати соціальні компетентності. І. Рогальська вважає, що соціалізація особистості в дошкільному віці – це процес формування дитячої особистості через взаємодію із соціальним середовищем, який передбачає поступове залучення до системи соціальних зв'язків, активне засвоєння соціокультурного досвіду через особисте сприйняття суспільного оточення та створення уявлення про соціальний світ [5, с.20]. Це багатогранний процес, який формується під впливом різних факторів: родини, взаємодії із однолітками, культурного середовища, у якому перебуває дитина.

Дуже часто соціалізація дошкільників проходить з певними труднощами - це і неправильне виховання в родині, і військові події, які відбуваються зараз в країні, вплив медіа, економічні труднощі. Це призводить до того, що діти менше спілкуються з однолітками, грають у рухливі ігри. Дитинство наближається до суворих реалій дорослого світу, через що відбувається ускладнення процесу

соціалізації. Якраз взаємодія з однолітками у дошкільному закладі і стимулює розвиток емоційного інтелекту, навичок співпраці, відповідальності та емпатії.

Дошкільний вік дитини характеризується формуванням особистості, це період інтенсивного засвоєння знань. Кожна дитина індивідуальна. Є діти, які у своєму розвитку часто випереджають ровесників, вони можуть мати яскраві лідерські якості, спортивні таланти чи інтелектуальні здібності. Ці здібності можуть бути вродженими або розвиватися у певний період життя дитини. Проте, для розвитку, творчі, обдаровані діти потребують спеціальної підтримки. Часто вони мають нерівномірний (асинхронний) розвиток, коли дитина може мати високі здібності і, водночас, низькі соціальні навички. Уявлення суспільства про обдарованість формують соціальні очікування, які впливають на поведінку та самооцінку дитини. Очікування високих досягнень можуть стимулювати активність та самостійність, але водночас створювати стресові ситуації. На сьогодні актуальним є пошук сучасних методик, методів та прийомів, котрі б сприяли соціалізації дитини та сприяли формуванню її як обдарованої особистості. І мнемотехніка є якраз однією із таких інноваційних технологій.

Формування обдарованої особистості в дошкільному віці є важливим соціально-педагогічним завданням, оскільки саме в цей період формується пізнавальна активність, творче мислення та соціальна компетентність дитини. Обдаровані діти потребують особливих умов, які б забезпечували не лише розвиток їхніх інтелектуальних здібностей, а й успішну інтеграцію в соціумі. Інтелектуальні здібності дитини перебувають у нерозривному зв'язку з розвитком soft skills – гнучких соціальних навичок – умінням спілкуватися, взаємодіяти, виражати емоції, співпереживати. Це і комунікабельність, і вміння працювати в команді, лідерство, критичне мислення, креативність, стресостійкість та емоційний інтелект. Якщо знехтувати розвитком даних навичок, то в подальшому дитині буде складніше взаємодіяти із соціумом.

Одним із ефективних способів гармонійного поєднання цих аспектів є мнемотехніка – система методів, що сприяють запам'ятовуванню, збереженню та пошуку інформації за допомогою асоціацій, образів і символів [3, с.4]. За Г.

Чепурним, мнемотехніка (від грец. Μνήμη - пам'ять і τέχνη - мистецтво) - це технологія покращення засвоєння нової інформації через свідоме утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів [5, с.10].

Вивченням основних методів мнемотехніки займалися спеціалісти Школи Ейдетики на чолі з Г. Чепурним. Серед сучасних українських вчених варто відзначити напрацювання О. Зінченко, О. Леонтьєва, О. Лурія, О. Смирнова, З. Істоміна, Л. Кашуби, які займалися вивченням особливостей розвитку образної пам'яті та образного мислення. У сучасних працях (Н. Лихачова, О. Іваненко, С. Петрова) зазначається, що мнемотехнічні прийоми не лише активізують пізнавальну діяльність, а й сприяють становленню обдарованості, розвивають уяву, логічне мислення та емоційну чутливість.

Науковець, Геннадій Чепурний є одним із провідних українських вчених, які популяризували дану технологію. Він створив класифікацію методів, які сприяють кращому засвоєнню дітьми нової інформації та запропонував визначення понять та термінів мнемотехніки. Методи мнемотехніки являють собою використання педагогами у роботі асоціативних карток, мнемодоріжок, мнемотаблиць, логічних рядів. За допомогою них діти вчаться працювати у групі, обговорювати ідеї, поважати думку інших та досягати спільних результатів, що сприяє розвитку соціальних компетентностей.

Мнемотехніка сприяє розвитку соціальних компетентностей, таких як здатність до співпраці, розуміння соціальних норм, саморегуляції та емоційної стабільності, завдяки використанню педагогами у роботі асоціативних карток, мнемодоріжок, мнемотаблиць, логічних рядів. Працюючи з образами, схемами та асоціаціями, діти формують емпатію, впевненість у собі та здатність адаптуватися до різних соціальних ситуацій. Розвиток емоційного інтелекту є ключовим для успішної соціалізації обдарованої особистості. За допомогою мнемотехнічних методів можна сприяти розвитку обдарованої особистості. Використання педагогами мнемотехніки під час навчально-розвивальної діяльності у дошкільних закладах дозволяє сформувати у дітей комунікативну компетентність, уміння працювати в команді, проявляти ініціативу й

відповідальність – тобто ті соціальні риси, які є основою становлення обдарованої особистості [6, с.11].

Спираючись на дослідження провідних вчених, ми провели експеримент у середній та старшій групах дошкільного закладу № 8 міста Ніжина, в якому прийняла участь 31 дитина. Під час навчально-розвивальної, ігрової діяльності з дошкільниками даної вікової категорії впроваджувалися мнемотехнічні прийоми у процесі вивчення віршів, прислів'їв, приказок, відгадуванні загадок, складанні речень, творчих та описових розповідей. Дослідження проводилося протягом 2 років. Використання методів мнемотехніки сприяло кращому засвоєнню дітьми дошкільного віку соціальних ролей, правил гри під час сюжетно-рольових ігор. Результати нашого дослідження показали, що завдяки систематичному використанню методів та прийомів мнемотехніки у дітей покращується розвиток пам'яті, уваги та мислення. Це також сприяє активізації соціальної поведінки дітей. Ті дошкільнята, які у своїй діяльності використовували мнемотехніку, продемонстрували:

- більшу самостійність у вирішенні пізнавальних завдань;
- творчість у формулюванні висловлювань та в різних ігрових ситуаціях;
- здатність до взаємодії з однолітками, емпатію, вміння вести діалог.

Використання мнемотаблиць і схем із сюжетами на соціальну тематику сприяло розвитку емоційного інтелекту - діти вчилися розпізнавати емоції персонажів та визначати добрі та погані вчинки, що є основою морально-соціальної компетентності особистості. На основі проведеного експерименту можемо зазначити, що діти дошкільного віку, які відчували невпевненість у власних силах при вирішенні важливих задач, стали більш самостійними у прийнятті рішень. Діти, які працювали у парах, групою над вирішенням поставлених завдань, набули кращих навичок комунікації, вчилися домовлятися, розподіляти ролі під час ігор, проявляти лідерські якості, прислухатися до думки однолітків.

Висновки. Мнемотехнічні методи та прийоми є дієвим засобом соціалізації та формування обдарованої особистості у дошкільному віці. Вони

сприяють формуванню соціальної компетентності, допомагають дітям проявляти творчий потенціал, впевненість у власних силах, розвивають емоційну культуру, сприяють формуванню гнучких соціальних навичок. Завдяки використанню їх педагогами під час навчально-розвивальної діяльності, у дошкільнят розвивається логічне мислення, образна пам'ять. Впровадження мнемотехніки у педагогічний процес сприяє формуванню адаптованої до соціуму, активної, креативної, соціально зрілої особистості - тобто дитини, здатної реалізувати свій потенціал у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Іваненко О. Соціальна адаптація дошкільників: психологічні та педагогічні аспекти. Київ: Видавництво «Освіта», 2020. 212 с.
2. Коваль Л. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами асоціативного навчання. Полтава: РВВ ПНПУ, 2022. 98 с.
3. Лихачова Н. Мнемотехніка у дошкільній освіті. Харків: Освітній центр, 2018. 124 с.
4. Петрова С. Розвиток пам'яті дітей дошкільного віку. Львів: Видавництво ЛНУ, 2019. 176 с.
5. Рогальська І. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві: Дис. док. пед. наук: 13.00.05 / Луганський національний університет імені Тараса Шевченка / І. Рогальська. Луганськ, 2009. 499 с.
6. Сидоренко Т. Інноваційні методи навчання у дошкільному закладі. Київ: Академія, 2021. 158 с.
7. Чепурний Г. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти. Тернопіль. Мандрівець, 2015. 208 с.